

Bedömning och Övergång

– en studie om elevers och lärares uppfattning
om betygssättning och dess roll i elevers
övergång mellan högstadiet och gymnasiet.

Av: Hanna Sandberg

Handledare: Meeri Hellsten

Abstract

The idea of the essay is to give a glimpse of the how the tranfunction of the ninth grade students' grades in transition from high school to the gymnasium. The model used in the analysis is hermeneutic and this has permeated the paper strong. The issues I wanted the paper would answer was: What problems may exist in the assessment of pupils at the end of grade nine in Swedish and mathematics? How does this affect the transition between high school and the gymnasium? What individual differences can arise?

The problems surrounding the assessment of students in the ninth grade are not only the objectives of the different rates that affect the assessment. Students' relationship with teachers is an important factor that plays into how they are assessed. The high school teachers admit that students can get approved in Swedish A and Mathematics A, although they have not achieved all the objectives of the substances. Students cannot see any connection between this and the difficulties they have to cope with the courses in Swedish A and Mathematics A. Gymnasium teachers, however believe that this may be a factor that students do not reach the intended targets.

The analysis also shows that it is difficult for teachers to know what skills students bring to school. The two high school teachers think that the knowledge they assessed and rated is not necessarily the consolidation of the pupil. It is very possible that the knowledge which they exhibit is constant. The survey also shows how students can be affected both positively and negatively by the problems associated with a nicer grad than they deserve. The two student examples highlighted in this paper shows, for example, that students may have trouble keeping up with the teaching and understand what teachers go through this saw Simon as very tough. It can also give students the benefits when they get the chance to attend the gymnasium and continue their studies immediately after high school.

Keywords: grades, evaluation, hermeneutics, high school, gymnasium

Nyckelord: betyg, bedömning, hermeneutik, högstadiet, gymnasiet

Innehållsförteckning

1 Inledning	5
1.1 Syfte och frågeställning.....	5
1.2 Disposition.....	5
1.3 Bakgrund.....	6
1.3.1 En tillbakablick kring bedömning.....	6
1.3.2 Styrdokument.....	7
1.3.2.1 Lpo94 mål och riktlinjer.....	8
1.3.2.2 Lpf94 mål och riktlinjer.....	8
1.4 Forskningsläge.....	10
2 Teori.....	11
2.1 Hermeneutik.....	11
2.1.1 Hermeneutikens epistemologi.....	12
2.1.1.1 Objektiviserande hermeneutik.....	12
2.1.1.2 Aletisk hermeneutik.....	12
2.2 Metod och Material.....	12
2.3 Kvalitativ intervju.....	13
2.4 Etnografisk intervju.....	15
2.5 Transkribering.....	16
2.6 Den hermeneutiska ansatsen.....	16
2.6.1 Tokningamönster.....	17
2.6.2 Text.....	17
2.6.3 Dialog.....	17
2.6.4 Deltolkning.....	18
2.7 Empiri.....	18
2.7.1 Högstadieskolan.....	19
2.7.1.2 Högstadielärare 1 Paul.....	19

2.7.1.2 Högstadielärare 1 Lena.....	19
2.7.2 Gymnasieskolan.....	20
2.7.2.1 Gymnasielärare 1 Samuel.....	20
2.7.2.2 Gymnasielärare 2 Ira.....	20
2.7.3 Gymnasieelever.....	20
2.7.3.1 Elev 1 Kristoffer.....	20
2.7.3.2 Elev 2 Simon.....	21
3 Resultat.....	21
3.1 Förförståelse.....	21
3.2 Genre.....	22
3.3 Deltolkning och Dialog.....	23
3.4 Grupptillhörighet och Validitet.....	29
4 Sammanfattning och Diskussion.....	31
5 Referenser.....	34
5.1 Tryckta källor.....	34
5.2 Internet källor.....	34

1 Inledning

Skolan som institution är en grundsten i vårt samhälle. En viktig del i skolan är övergången mellan högstadiet och gymnasiet. Denna övergång sker med hjälp av betyg och bedömningar. Hur denna bedömning sker är utifrån de riktlinjer som Skolverket satt upp. Det är högstadielärare som i slutändan bestämmer hur dessa riktlinjer ska tolkas men det är den enskilda eleven som får uppleva konsekvenserna av den bedömning som sker utifrån denna tolkning.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att utifrån ett hermeneutiskt perspektiv undersöka specifika individers förståelse kring problematiken med bedömning i övergången mellan högstadiet och gymnasiet. I enlighet med det hermeneutiska vetenskapsperspektivet kommer studien att bygga på intervjuer gjorda med högstadie- och gymnasielärare samt elever på gymnasiet. De ämnen som intervjuerna kretsar kring är matematik och svenska. Uppsatsens vetenskapliga relevans ligger i att addera kunskap om specifika aktörers uppfattning av bedömning i skolans värld. Intervjuerna kommer att stå i fokus i uppsatsen men eftersom jag valt att analysera intervjuerna utifrån en hermeneutisk analys har jag försökt koppla mitt material till den kontext de tillkom i samt min egen kontext.

Uppsatsen ämnar försöka svara på följande frågor:

Vilka problem tycker de intervjuade personerna att det kan finnas vid bedömningen av elever i slutet av årskurs nio i Svenska och matematik?

Hur tycker de intervjuade att påverkar övergången mellan högstadiet och gymnasiet?

Vilka individuella skillnader anser de intervjuade kan uppkomma?

1.2 Disposition

Uppsatsen är indelad i fyra delar. I den första delen finns förutom inledningen även syfte och frågeställningar. Detta följs av en bakgrund där det ges en bild av hur debatten kring betyg och bedömning har sett ut och ser ut. I bakgrunden beskrivs även läroplaner, kursmål och kriterier. Det följande kapitlet avhandlar tidigare forskning. I del två i uppsatsen presenteras den teoretiska ramen som använts för uppsatsen samt den metod som analysen bygger på. I denna del beskrivs även de

primärkällorna jag använt mig av. I den tredje delen kopplas uppsatsens empiri samman med den modell som analysen bygger på. Den sista delen består av en sammanfattning och diskussion.

1.3 Bakgrund

Denna bakgrund är till för att ge er läsare en bredare bild av hur debatten kring läroplaner, betyg och bedömningar har sett ut och ser ut idag, hur bedömning sker och vilka faktorer som måste tas hänsyn till.

1.3.1 En tillbaka blick på bedömning

Det finns tre läroplaner i Sverige (Lpo94, Lpf94 och Lpfö98) dessa tre läroplaner är utfärdade av regeringen och ska följas av skolinstitutionerna. Läroplanerna är uppbyggda på så vis att de beskriver vilken värdegrund skolan ska ha samt vilket uppdrag skolan som institution har. Det finns även mål och riktlinjer i läroplanerna för hur arbetet ska bedrivas. Skolan har ett uppdrag där de ska få elever att uppnå olika mål. Det är målen som kallas strävansmål samt uppnåendemål. Strävansmålen är de mål som är uppsatta individuellt för varje elev. Uppnåendemålen är de mål som alla elever på skolan ska nå.¹

Debatten om betyg har länge varit en stor del av den svenska diskursen om skolan. Redan innan Lpo94 infördes var debatten stor över huruvida betyg och bedömning skulle ske. Den debatt som fördes då gällde i första hand om betyg skulle finnas eller ej. Debatten var ofta emotionellt laddad och personlig då den baserades på de debatterandes egna skolupplevelser.²

Under början av 1990-talet bestämdes det på regeringsnivå att man skulle gå från de relativa betygen till ett absolut betygssystem. Debatten fördes kring vilka kunskaper som skulle premieras i skolan samt att de kunskaperna skulle vara av mer betydelsefulla än olika kursplaner och läroplaner. Kunskaperna som skulle prioriteras skulle ha en styrande effekt på hur lärarnas undervisning skulle ske.³ Inför bytet av betygssystem diskuterades det även om det skulle införas strävansmål.⁴ Det som ansågs vara problematiskt med det nya betygssystemet var att lärarna skulle få mer ansvar för att få eleverna att nå ett visst antal mål. Det fanns även oro kring hur det nya betygssystemet skulle påverka eleverna. Om de fick ett högt betyg skulle det kunna bli en positiv förstärkning och eleven skulle

¹ <http://www.skolverket.se/sb/d/468;jsessionid=AE3B6B187D7F267EEF4F5A9E79AF9092> 4/12-09 kl 10.31

² Allard, Måhl, Sundblad, 1994 sid. 14

³ Allard, Måhl, Sundblad, 1994 sid. 16f

⁴ Allard, Måhl, Sundblad, 1994 sid. 18

studera mer men om eleven fick ett sämre betyg så skulle denne elev troligen bli knäckt och detta skulle bidra till att eleven misslyckades.⁵

Den debatt som skedde i början av 1990-talet avslutades med att politikerna i den svenska regeringen bestämde sig för att föra in betyget G. Detta gjordes utan att någon expertis inom skolvärlden tillfrågades. Per Måhl har skrivit ett flertal böcker om betyg och bedömning och han skriver i boken *Vad krävs nu* att anledningen att detta skedde berodde på tre faktorer.⁶ Den första av dessa faktorer var att pretentionen på kvalifikation och kunnighet ökade inom yrkeslivet. Detta medförde att elever måste läsa och avsluta sina gymnasiestudier för att kunna få ett arbete. Något som ändrats under de senaste trettio åren. Den andra faktorn var att kunskapsstandarden skulle förbättras om ungdomar fick bättre kunskaper för att passa arbetslivet vilket skulle höja kunskapsstandarden hos de vuxna i Sverige. Den sista faktorn var att regeringen inte kunde styra pengarna dit man ville. När skolan blev kommunal var det dock tvunget att finnas nationella krav för att säkra att alla elever blev bedömda på samma sätt. Dessa nationella krav var även ett sätt att kunna styra pengar till var de behövdes bäst.⁷ Lpf94 och Lpo94 infördes och har varit i bruk i snart 15 år.

Debatten om skolan har fortsatt under dessa 15 år och i dagsläget är en ny läroplan snart klar att kliva in i skoldiskursen. Skolverket har fått i uppdrag av regeringen att göra en ny läroplan för grundskolan respektive gymnasieskolan. De nya läroplanerna ska fokusera på tydligare mål och kunskapskrav. De ska innefatta mål och riktlinjer samt kursplaner. Grundskolans läroplan är uppbyggd på följande vis: Den börjar med skolans värdegrund samt uppdrag. Efter det följer mål och riktlinjer och kursplaner. Dokumentet kommer även innehålla ett syfte. Det ska inleda kursplanerna och beskriva det övergripande syftet för ämnet. De mål som presenteras här ska även de vara övergripande och gälla för alla nio år. Det skall alltså vara mål som eleverna når långsiktigt. Efter syftet kommer ett avsnitt i läroplanen som kommer att kallas centralt innehåll. I detta avsnitt kommer de centrala delarna för respektive stadium att fastställas. Efter detta stycke kommer kunskapskraven. Dessa krav kommer att se olika ut beroende på vilken årskurs de vänder sig till. Utifrån detta skall sedan betyg sättas.⁸

Ett nytt betygssystem ska införas i de skolformer där betyg sätts. De olika betygen består av sju olika steg. A, B, C, D, E, F samt streck, vilket ska ges till elever som har så mycket frånvaro att kunskaperna

⁵ Allard, Måhl, Sundblad, 1994 sid. 21

⁶ Måhl, 2007, sid 12ff

⁷ Måhl, 2007, sid 12

⁸ http://www.skolverket.se/sb/d/26277/12_kl.19.39

som eleven har inte kan bedömas. I skalan från A till F är A det högsta betyget och F det lägsta. För att bli godkänd i ett ämne krävs det att få ett E. Betygen är fortfarande kunskapsrelaterade men som grund finns det nationella krav på A, C, respektive E nivå i årskurs nio. De övriga två betygen ska ges om alla mål är uppfyllda i betyget under och vissa mål i betyget över.⁹

Den nya läroplanen för gymnasiet kallas Gy2011 och jämfört med den förra läroplanen har det gjorts mycket förändringar. Några av de förändringar som kommer att ske sammanfattar Skolverket med att behörighetskraven ska öka för att komma in på gymnasiet. Valfriheten kommer att minska för eleverna och strukturerna de olika programmen kommer att ändras. Det kommer att bli större skillnad mellan de program som är yrkesförberedande och de som är högskoleförberedande. Det kommer även att bli två olika examina i dessa program. En lärlingsutbildning kommer att införas så även ett nytt betygssystem.¹⁰ En debatt om betyg och bedömning är alltså ständigt i fokus och när denna uppsats skrivs är ett nytt betygssystem på väg.

1.3.2 Styrdokument

Skolverket fungerar som en förvaltningsmyndighet för allt som rör skolväsendet i Sverige. Skolverket arbetar med att förbättra och utvärdera skolväsendet men har även ansvar för nationella prov, betygskriterier och kursplaner som innefattar mål för kursen.

Målen är speciellt utformade efter ämne eller kurs och de skiljer sig mellan årskurser. I Lpo94 och Lpf94 finns de inledande grundläggande värdena som skolan ska representera är att skolan ska vila på en demokratisk grund. Undervisningen ska ske icke-konfessionell, samt utveckla varje elevs individuella personlighet så att de vet hur de ska ta tillvara på sina egenskaper och genom detta kunna delta den samhällskontext som råder i frihet. Vidare står det i Lpo94 att undervisningen ska ske utifrån varje enskild elevs behov och förutsättningar undervisningen ska utifrån elevernas kontext främja inlärningen och lärandet hos eleverna. I Lpo94 och Lpf94 står det även att all utbildningen ska oavsett var den bedrivs i landet och hur den bedrivs vara likvärdig. Detta betyder inte att alla ska få exakt samma undervisning eller utbildning utan att skolan ska på bästa möjliga sätt ge eleverna samma villkor för att kunna nå målen.¹¹

1.3.2.1 Lpo94 mål och riktlinjer

Under mål och riktlinjer finns det bland annat en del om kunskaper och en del om betyg. När det gäller kunskaper så står det att skolan har ansvaret för att eleverna ska tillgodose och utvecklar den

⁹ http://www.skolverket.se/sb/d/26277/12_kl.19.49

¹⁰ <http://www.skolverket.se/sb/d/3013/a/17085> 6/12 kl 13.20

¹¹ <http://www.skolverket.se/sb/d/193/url/>

kunskap som behövs för varje enskild individ och att de kunskaper som eleven införskaffar sig ska vara en grund för fortsatt utbildning. I kapitlet om betyg och bedömning står det att betyget ska visa på vilka mål eleven uppnått i respektive ämne och att det är målen för kursplanen som gäller i denna bedömning. Målen inom detta område som skolan skall sträva mot är att få eleverna att ta mer ansvar för sina studier samt att de själva ska arbeta mot att kunna bedöma sina resultat och sätta dem i förhållande till andras resultat utifrån sina förutsättningar och hur mycket de har presterat. De riktlinjer som läraren ska beakta när det gäller bedömning och betyg är att utifrån fortlöpande utvecklingssamtal bidra till elevernas utveckling inom det sociala samt elevernas kunskapsutveckling. Läraren ska utvärdera elevernas kunskapsutveckling och informera alla berörda parter, inklusive rektorn, om hur de ligger till. Detta ska ske utifrån kursplanerna och det ska utifrån föräldrarnas önskan ske fortlöpande. När betygen ska sättas ska allt som går att koppla till elevens kunskaper begagnas för att få en helhetsbild av elevens kunskaper i förhållande till kursmålen.¹²

1.3.2.2 Lpf94 mål och riktlinjer

Under mål och riktlinjer finns det precis som i Lpo94 olika delar som skolan ska ha i åtanke. Som i stycket ovan kommer betyg och bedömning samt kunskapsområde att lyftas här. Dock är målen att sträva mot här en riktning i hur skolans arbete ska se ut och mål att uppnå är de mål som eleven minst bör ha uppnått när kurserna är avslutade. Att eleverna får möjlighet att nå de målen är rektorns ansvar. Kunskapsmålen att sträva efter innefattar att varje elev så gott det går tillgodose sig kunskaper i de kurser som de går. Att de med de kunskaperna de tillfogat sig kan använda de som verktyg för att lösa problem, formulera och pröva antagande, reflektera, lösa praktiska problem samt kunna granska olika påståenden kritiskt. Eleverna ska även tro på sig själva och att de kan utvecklas.¹³

De riktlinjer som alla på gymnasieskolan ska arbeta efter är att hjälpa de elever som har behov av särskilt stöd och att göra skolmiljön så bra som möjligt för lärande. Lärarna bör även ha följande riktlinjer i åtanke i sitt dagliga arbete. Att alltid utgå ifrån den enskilda elevens kontext och stärka dennes självförtroende så att eleven ständigt når sin proximala utvecklingszon. Eleven ska få större och mer självgående uppgifter och ökat ansvar vart efter att tiden går. När det gäller mål och riktlinjer för betygen i gymnasiet så ska betyget i sig påvisa att eleven nått de mål som står i kunskapsmålen i kursplanen för respektive ämne. De mål som skolan ska sträva efter är att de ska få varje elev att ta eget ansvar för det resultat som de får i respektive ämne samt för deras lärande. Skolan ska även sträva mot att eleverna utifrån kursplanerna kan bedöma sitt resultat samt vad de behöver utveckla. Riktlinjerna för lärarna innefattar att de ska ge eleverna information om deras

¹²<http://www.skolverket.se/sb/d/193/url/16/11/kl11.36>

¹³<http://www.skolverket.se/sb/d/193/url/16/11/kl11.09>

utvecklingsbehov samt om hur de ligger till i respektive ämne. Lärarna ska samverka med hemmen och informera dem om hur elevernas skolsituation ser ut. De ska även berätta för eleverna på vad för grunder betygen sätts. När läraren betygsätter ska de använda sig av all information som finns om eleven och dess skolsituation men även beakta den kunskap eleven kan ha fått utanför undervisningssituationen. De ska titta på alla delar så som det muntliga och det skriftliga och genom detta göra en bedömning som bygger på hela kursen.¹⁴

Utöver dessa riktlinjer finns det mål som eleverna ska uppnå i de olika ämnena och kurserna för att få ett speciellt betyg. Dessa mål kan variera i antal. Skolverket har försökt att skapa riktlinjer för lärarna så att de ska kunna göra en rättvis bedömning när de sätter betyg på sina elever. Skolverket har även arbetat fram ett material för att befrämja en mer likvärdig betygsättning. Detta material kallas *Likvärdig bedömning och betygsättning* och skapades då en granskning av Skolverket antydde att det fanns brister i att bedömningen skedde likvärdigt.

Selghed skriver i sin bok *Betygen i skolan – kunskapssyn, bedömningsprinciper och lärarpraxis* att det är många andra aspekter som påverkar lärares bedömning av elever. En av de aspekter han lyfter är att läraren ofta känner eleven samt har haft eleven under en period och att detta kan påverka den helhetsbedömning läraren gör. Det är inte bara elevens personlighet som påverkar betyget utan även de krav som finns från skolans håll samt den årskurs eleven befinner sig i. Selghed poängterar att eleven inte kan påverka vissa av de faktorer som ger utslag i betyget.¹⁵

1.4 Forskningsläge

Det finns många som berört problematiken kring bedömning. Bengt Selghed har skrivit doktorsavhandlingen *Ännu icke godkänd, Lärares sätt att erfara betygssystemet och dess tillämpning i yrkesutövningen*. Hans syfte med avhandlingen var att titta på hur behöriga lärare har upplevt det mål och kunskapsrelaterade betygssystemet och om detta införande har gett konsekvenser för hur lärare ger elever betyg.¹⁶ Detta har Selghed undersökt genom intervjuer med lärare som undervisat i ämnena svenska, engelska och matematik i grundskolan år 2000. Intervjuerna skedde enbart i de ämnena på grund av att de är de enda som har nationella prov.¹⁷ Det Selghed kommer fram till är att politikerna misslyckades med det de ville med förändringen från relativa betyg till mål-

¹⁴ <http://www.skolverket.se/sb/d/193/url/>

¹⁵ Selghed, 2006 sid. 185

¹⁶ Selghed, 2007 sid. 25

¹⁷ Selghed, 2007 sid. 123f

kunskapsrelaterade betyg. Detta då lärare fortfarande använder sig av relativa ramar och riktlinjer då de sätter betyg. Detta bidrar i sin tur enligt Selghed till att eleverna inte får de betyg som de bör ha.

Alli Klapp Lekholm har i sin avhandling *Grades and grade assignment: effects of student and school Characteristics* analyserat olika skolors betyg, nationella prov och elevers olika bakgrunder. Klapp Lekholm har utarbetat en betygsmodell som mäter andra faktorer än de nationella provresultaten. Det hon kommer fram till är att mellan tre till fem procent av elevers betyg bygger på annat än elevernas kunskapsnivå. De faktorer som Klapp Lekholm lyfter i sin avhandling är föräldrarnas engagemang, elevernas motivation samt intresse. I avhandlingen undersöker Klapp Lekholm även de skillnader som finns i betygssättningen på olika skolor. Det hon kommer fram till är att i de skolor där eleverna till stor del hade föräldrar med låg utbildning och i förortsskolor spelade de faktorer som ej var ämneskunskaper större roll. Lärarna lägger alltså större vikt på intresse och motivation.¹⁸

2 Teori — *angrepps Eld*

Detta kapitel kommer den teoretiska ramen att presenteras. Den teoretiska ramen för dataanalysen och undersökningens analytiska grund bygger på det hermeneutiska synsättet. Det hermeneutiska synsättet har en lång tradition och de viktigaste punkterna i denna tradition kommer att belysas här, samt hur denna tradition utvecklats i olika riktningar. Den hermeneutiska inriktningens fokus är att försöka tolka och förstå enskilda och generella händelser och företeelser. Teorin är därför relevant i uppsatsen.

2.1 Hermeneutik

En av hermeneutikens starka förespråkare är Hans-Georg Gadamer. Hans hermeneutik bygger på att mötet är existentiellt. Med detta menar han att den som är det granskande subjektet inte studerar ett objekt som är passivt. Med detta förnekar dock inte Gadamer att det finns objekt. Han vill bara förtydliga det som sker i mötet mellan ett subjekt och ett objekt. Språket är en viktig del i Gadamer's hermeneutik. Han menar att de ord som finns i språket redan har en betydelse när vi möter dem. Vidare säger han att det är språket som skapar den existentiella värld vi lever i.¹⁹

Ordet hermeneutik härstammar från den Grekiska mytologin och från guden Hermes som hade till uppgift att förmedla mellan de dödliga och gudarna. Problem uppstod dock ofta då de dödliga inte kunde tolka de budskap som kom från gudarna.²⁰ Begreppet hermeneutik har därför fått betydelsen

¹⁸ http://hdl.handle.net/2077/18673_5/4 2010 kl. 1546

¹⁹ Ödman, 2005 sid. 18ff

²⁰ Ödman, 2005 sid. 7

att tolka och förstå.²¹ Att tolka något är att försöka skapa förståelse för olika förståelsehorisonter. Enligt hermeneutiken är förståelsen grunden för hur vi tolkar. Vidare menar man inom hermeneutiken att dessa två begrepp oupphörligt samspelar med varandra. Det är viktigt att poängtera att den hermeneutiska teorin förespråkar att den förståelse som vi människor besitter är kontextbunden och att kontexten är bunden till förståelsen. Med detta menas att vi inte kan förstå fenomen under granskning genom att ta det ur sin kontext och katalogisera karaktärsdrag för det undersökningen skall tolka. Det går alltså inte att tilldela något en viss mening utan att låta det självt visa sin existentiella andemening.²²

2.1.1 Hermeneutikens epistemologi

Alvesson och Sköldberg beskriver hur hermeneutikens rötter sträcker sig långt tillbaka i tiden. De ser exegetik som begynnelsepunkten. Exegetiken skedde genom att munkar började med bibelanalyser och humanister med studier av de antika klassikerna. Utifrån detta utvecklades hermeneutiken. Grundtanken i hermeneutiken är att man inte kan förstå delarna om man inte kan se helheten samt att man inte kan förstå helheten utan delarna. Detta kallas den hermeneutiska cirkeln. Under hermeneutikens utveckling har cirkelns delar även utvecklats. Från början var analysen enbart textdelar från klassisk litteratur eller från bibeln. Det kom sedermera att innefatta alla texter och även de uttryck som sker med språket. Helheten utvecklades från att enbart vara verken till att innefatta författarna och den kontext som rådde då texten tillkom till att gälla hela världens historia.²³ I materialet som undersöks i uppsatsen är det därför av vikt att lyfta den kontext som de intervjuade befinner sig i till exempel hur de tidigare erfarenheter, skolans struktur och skolan som institution.

Med tiden har det formats olika hermeneutiska cirkelar inom olika inriktningar. Två riktningar uppkom i slutet av 1800-talet och under 1900-talet och de båda är fortfarande högaktuella. Det är den *objektiverande hermeneutiken* och *aletisk hermeneutik*. De båda riktningarna tog bestämd ställning mot det dittills ledande positivistiska forskningsperspektivet.²⁴

2.1.1.1 Objektiverande hermeneutik

Alvesson och Sköldberg beskriver att denna riktning utarbetades i slutet av 1800-talet som en del av *neoidealismen*. Det som skedde var att de som var neoidealister vände sig mot positivismen och menade att positivisterna skulle enbart forska inom de naturvetenskapliga ämnena. Nya ledord som

²¹ Ödman, 2005 sid. 15

²² Ödman, 2005 sid. 17f

²³ Alvesson, Sköldberg, 2008 sid. 194f

²⁴ Alvesson, Sköldberg, 2008 sid. 196f

förståelse och kongenialt intuitivt skulle hjälpa forskarna att förstå beteende. Inom denna riktning finns det en stark dragen linje mellan det som agerar subjekt och det som agerar objekt.²⁵

2.1.1.2 Aletisk Hermeneutik

Till skillnad från den objektiverande hermeneutiken där man fokuserar på att skilja på objekt och subjekt så fokuserar den aletiska hermeneutiken på att upplösa denna skiljelinje. Det som den aletiska hermeneutiken fokuserar på är att utifrån en förståelseintention hitta något dolt i det som undersöks. Utifrån denna utgångspunkt finns det tre starka underavdelningar som inte på något sätt är skilda åt men som angriper tolkningsprocessen på olika sätt. Det tre är den existentiella hermeneutiken, den poetiska hermeneutiken samt misstankens hermeneutik.²⁶

2.2 Metod och Material

Den teoretiska ramen för denna uppsats är alltså en hermeneutisk ansats och på grund av detta kommer metoden för analysen att vara utifrån en hermeneutisk modell. Modellen är hämtat ur *Tolkning och reflektion* av Mats Alvesson och Kaj Sköldberg. Dock finns det även metoder för de intervjuer som gjorts för insamlandet av empirin. Det är två skilda metoder som använts på de två olika grupperna som intervjuats, lärarna och eleverna. När lärarna intervjuats har en kvalitativ intervjumetod använts utifrån Steiner Kvales kvalitativa intervjumetod. När eleverna intervjuats så har en etnografisk intervjusats använts utifrån Birgitta Kullbergs bok *Etnografi i klassrummet*. Anledningen till att intervjumetoderna skiljer sig åt är för att det funnits möjlighet att följa eleverna under en längre period i deras skolsituation. Transkriberingen av alla intervjuer har dock varit den samma och där har utgångspunkten varit den kvalitativa metoden.

2.3 Kvalitativ intervju

Den intervju som skett med lärarna när det empiriska materialet hämtats till denna uppsats är den kvalitativa intervjun från Steiner Kvale. Kvale vill belysa vilken fördel det är att använda sig av en kvalitativ intervju. Det är en stor öppenhet i denna intervjuform då den inte har regler och ramar som man bör följa. Dock finns det vissa standardfrågor som ständigt dyker upp under processens gång. Dessa bör man enligt Kvale ständigt reflektera över för att kunna göra ett så bra arbete som möjligt under processens gång. De frågor som Kvale tycker man bör fokusera på är: Hur många intervjuer behövs det för undersökningen? Hur ska intervjuerna göras? Ska de bandas? Ska intervjuerna transkriberas? Vilken analys ska ske på intervjuerna? Ska den intervjuade få tillgång till det färdiga resultatet?²⁷ Dessa frågor var besvarade av mig som intervjuare innan jag började intervju lärarna.

²⁵ Alvesson, Sköldberg, 2008 sid. 197f

²⁶ Alvesson, Sköldberg, 2008 sid. 198ff

²⁷ Kvale, 1997 sid. 82

Tanken var att det skulle ske minst sex intervjuer som var minst på 30 minuter var. Intervjuerna skulle bandas och transkriberas. För att efter detta analyseras utifrån en hermeneutisk ansats. Alla de som intervjuades ville gärna se slutprodukten av intervjuerna och detta kändes då som en självklarhet.

Kvale menar att det viktigaste med en kvalitativ intervju är att den intervjuande utifrån situationen och de ovanstående frågorna kan göra de rätta metodologiska valen i hela processen som sker i en intervjustudie. Vidare menar han att den som intervjuar genom detta och genom kunskapen inom ämnet bör kunna göra reflektiva metodbeslut. Det är genom att inte ha några ramar och regler för hur intervjun ska ske som metoden skapar en öppenhet och den som intervjuar har därigenom stora möjligheter att utveckla sin kunskap, intuition och förståelse.²⁸ Med detta i bakhuvudet och de frågorna har intervjuerna skett med en öppenhet som har varit situationsbunden.

Kvale skriver om vikten att skapa en ram åt intervjun där den intervjuade känner sig bekväm och är fullt medveten om vad som kommer att ske och vad som är tanken bakom intervjun.²⁹ Utifrån detta valde jag att skicka de övergripande frågorna som skulle tas upp i intervjun innan intervjun skedde. Vid intervjutillfället fick de ställa frågor om något var oklart innan vi satte igång. De fick även en kort introduktion till uppsatsens syfte. Lärarna har efter detta fått en inledande fråga som löd "*Berätta kort om hur er skola ser ut i teori och praktik?*". En inledande fråga ska enligt Kvale vara till för att den intervjuade ska svara utifrån sin upplevelsehorisont och belysa den för att utifrån detta spontant kunna samtala kring de följande frågorna.³⁰

Kvale har vidare tagit upp vilka frågor som är bra att ha med då man använder sig av en kvalitativ intervjumetod. De som främst används under de intervjuer som gjorts till denna uppsats är uppföljningsfrågor, direkta och indirekta frågor, tystnad, samt sonderade frågor.³¹ Uppföljningsfrågorna har skett med uppmuntrande "*mm*" när de intervjuande pratade och med direkta frågor kopplade till den övergripande frågan innan som "*Hur menar du?*" och "*Kan du förklara lite mer utförligare?*". När lärarna intervjuats har det varit intressant att veta hur de har agerat i vissa frågor därför har direkta frågor använts exempel på sådana frågor är till exempel "*Men vad är det du tittar på när du betygsätter eleverna?*" Även indirekta frågor har använts där den intervjuade har varit tvungen att försöka se andras perspektiv och uppfattning som till exempel "

²⁸ Kvale, 1997 sid. 82

²⁹ Kvale, 1997 sid. 120

³⁰ Kvale, 1997 sid. 124

³¹ Kvale, 1997 sid. 124

*Svarar de något specifik om vad de tyckte fungerade bra och mindre bra?”. De sonderade frågorna är till för att be den intervjuade att ge en mer detaljerad bild men utan att avslöja för den intervjuade vad man är ute efter.³² Dessa frågor kan se helt olika ut beroende på vad man vill åt men en återkommande sonderande fråga som dök upp var *”Hur ser det ut i praktiken då?”*.*

2.4 Etnografisk intervju

Den etnografiska intervjun bör enligt Kullberg ses som en kunskapshöjande diskussion där både den intervjuade och den som intervjuar ska delta och det är själva dialogen som är det viktiga.³³ Den etnografiska intervjun bygger både på observationer, samtal och djupintervjuer. Den undersökande forskaren börjar med att observera något. Utifrån detta kan informella intervjuer sedan födas och utifrån de samtalen bestäms det om en formell intervju ska ske. Detta sker dock inte direkt då det är viktigt att aldrig störa den pågående kontexten. När en djupintervju gjorts bör de inblandade gå tillbaka till den kontexten som de befann sig i innan.³⁴ De elever som intervjuats i detta arbete har följts under vissa lektioner i svenska, matematik och på speciella stödlektioner. Det är utifrån detta som olika informella samtal kommit fram och efter detta har djupintervjuer skett.

Den formella intervjun har inte några exakta frågor som är bestämda sedan tidigare. Intervjun bör dock spelas in och transkriberas efter det. Tanken är att intervjuaren genom intervjun ska försöka se hur den intervjuade ser på omvärlden genom dennes svar.³⁵ Vidare belyser Kullberg att den som intervjuar bör ha förståelse för att den som ska bli intervjuad kan känna sig i underläge och det är av vikt att få den som blir intervjuad att känna förtroende för den som intervjuar samt att känna sig att de själva har kontrollen på situationen.³⁶ Att inte ge eleverna frågorna innan kan ses som ett sätt att ta makten ifrån dem därför har eleverna i denna undersökning fått frågorna innan intervjun gjorts så att de kunnat berätta om de förstod dem eller om de inte har velat svara på just de frågorna. Detta ger eleverna en större säkerhet då de vet vad som kommer att frågas och hur samtalet kommer att se ut rent ram mässigt. Ett problem med detta kan bli att Kullbergsmetod inte följs till punkt och pricka men för mig som intervjuare skapar det ett förtroende mellan mig och de intervjuade vilket är grunden för metoden. De frågor som eleverna har fått se innan utgår ifrån Kullbergs öppna frågor som hon förespråkar. Till exempel som *”Hur fick ni på din gamla skola reda på att ni inte uppnått målen?”* och *”Vad hade du för förväntningar när du började på ITG?”*. En öppen fråga benämns enligt

³² Kvale, 2006 124

³³ Kullberg, 2004 sid. 109

³⁴ Kullberg, 2004 sid. 111

³⁵ Kullberg, 2004 sid. 121

³⁶ Kullberg, 2004 sid. 123f

Kullberg även för autentiska frågor. Med öppna frågor blir den intervjuade tvungen att fundera på hur han/hon ser på världen utifrån sitt synsätt i förhållande till frågan. Ett enkelt ja eller nej är inte ett svarsalternativ med öppna frågor.³⁷

2.5 Transkribering

Alla intervjuer spelades in och efter det har de transkriberats. Anledningen till att de har transkriberats är för att det ska underlätta att analysera texterna utifrån en hermeneutisk modell. Steiner Kvale menar att det material som uppstår i intervjuerna förändras då de transkriberas och blir till ett nytt material. Problemet med att transkribera är att validiteten inte är lätt att fastställa detta på grund av att det ofta sker en tolkning när transkriberingen sker.³⁸ Eftersom jag är medveten om att det är en tolkning och att jag utgår utifrån en hermeneutisk modell så kommer jag att reflektera över detta i min analys. Transkriberingen har skett i skriftspråk med detta menas att intervjun är skriven utifrån hur jag skriver och inte hur den intervjuade talar. Varje ord är återgett exakt men inte hur de låter dialektalt eller liknande utan utifrån det svenska ordets stavning. *"Men de ville att vi skulle ordna sådan här hjälp alltså att jag skulle få hjälp i så att man fick jobba på sommaren."*³⁹ I citatet är transkriberingen gjord med skriftspråk detta kan man se på ordet alltså som eleven egentligen i talspråk skulle vara "asså" och ordet "sådan" uttalades "sån".

2.6 Den hermeneutiska ansatsen

Utifrån de två olika hermeneutiska riktningarna har Alvesson och Sköldberg gjort en grundversion av den Hermeneutiska cirkeln. För även om de två riktningarna kan te sig olika finns det ändå övergripande likheter.⁴⁰ Alvesson och Sköldberg menar att det dominerande inom hermeneutiken är att den tolkandes inställning utgår ifrån att inte vara den som är passiv eller dominerande samt vilken kontext objektet befinner sig i, men även dialektiken i när tolkandet sker utifrån delarna och helheten. Den hermeneutiska tolkningen kan alltså skifta utifrån olika perspektiv och varje perspektiv kan ha olika sett att närma sig tolkningen och för hur man ska göra tolkningen. Utifrån detta har Alvesson och Sköldberg skapat fyra aspekter som ingår i grundmodellen dessa fyra aspekter är *tolkningsmönster, text, dialog samt subtolkningar*.

2.6.1 Tolkningsmönster

Tolkningsmönstersaspekten ska ses som den del som sammanfogar alla deltolkningar till en övergripande helhet. De menar att tolkningsmönstret bör vara både externt och internt

³⁷ Kullberg, 2004 sid. 112f

³⁸ Kvale, 2007 sid. 149ff

³⁹ Intervju med elev 1 6/11 2009

⁴⁰ Alvesson, Sköldberg, 2008 sid. 200

motsägelsefritt. Om tolkningsmönstret ändå är motsägelsefullt bör det framkomma argument om varför det är så. Vidare bör tolkningsmönstret formas och utvecklas genom att en dialog sker med det som ska tolkas. Det första steget i denna process är i tolkaren själv. Genom detta bör tolkaren få en mer djupgående uppfattning av det som tolkas. Tolkaren bör även under processens gång vara reflektiv över de föreställningar som han/hon tar med sig in i tolkandet, samt att dessa föreställningar kommer att ändras. När detta sker kommer tolkningsmönstret att nå en högre kunskapsnivå.⁴¹

2.6.2 Text

Med text menar Alvesson och Sköldberg inte bara skriven text utan även talade ord, bilder och sociala handlingar, men de poängterar att detta i sig inte är någon ren fakta eller empiri. Det är i tolkningsprocessen som den uppstår. Att tolkningen här sker på en mindre skala som Alvesson och Sköldberg kallar mikronivå betyder att detta blir en deltolkning i helheten. Dessa deltolkningar påverkar tolkningsmönstret både genom att inge en större förståelse samt att korrigera tolkningsmönstret under den pågående processen. Detta påverkar tolkaren genom att den empiri som framkommer ständigt är föränderlig och detta måste tolkaren vara medveten om. När tolkningar av text sker bör man sätta in texten i sin kontext. Genom detta kan tolkaren relatera de deltolkningar till kontexten i helhet och genom det så kan tolkaren även se testen i sig som en del i kontexten. Det är dock viktigt att veta att kontexter inte är något statiskt utan är föränderligt.⁴²

2.6.3 Dialog

Med dialog syftar Alvesson och Sköldberg att det genom en hermeneutisk tolkning att det ständigt ska ställas frågor till det som tolkas. Detta kan betyda att det ställs frågor till varje ord, mening eller stycke i texten. Eller samma frågor till samma ord, mening eller stycke under olika delar av processen. Frågorna bygger först på tolkarens förförståelse men utvecklas under processen. Alvesson och Sköldberg poängterar dock att det som tolkas måste få behålla sin autonomi men att tolkaren bör ändå försöka komma in i texten. Det är även av vikt att föra en form av argumentationslogik. Alltså det är av vikt att föra en diskussion över vilka argument det finns för att nå ett resultat som ter sig så rimligt som möjligt. Dialogaspekten bör även föras utifrån ett genre perspektiv. Genrer är inte något som går att klassificera utan är något som ständigt skapas och förändras. Det är därför viktigt

⁴¹ Alvesson, Sköldberg, 2008 sid. 204f

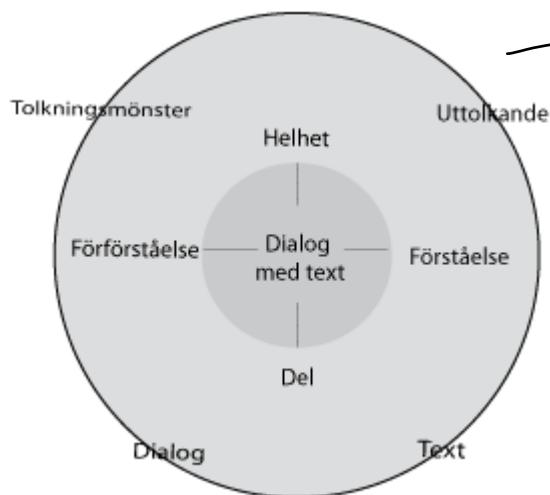
⁴² Alvesson, Sköldberg, 2008 sid. 205f

att ständigt reflektera över i vilken genre som vi försöker tolka eller skriva. Genrer kan aldrig utgöra ett paradigm utan är mer sammanflätat med texten på ett nära sätt.⁴³

2.6.4 Deltolkningar

När tolkningsprocessen är igång bildar tolkaren sig en mängd olika deltolkningar. När detta sker så är det utifrån vissa givna föreställningar som tolkaren har. Alvesson och Sköldberg använder sig av tre överväganden som man bör ta i beaktning när en tolkning av text sker. För det första ska man försöka ge texten en snävare klasstillhörighet. Alltså textens tillhörighet i en vidare kontext där textens skapare står i fokus. Det andra den tolkande ska göra är att titta på sannolikheten i tolkningen och att den är relativ till förekomsten. Den tredje delen är att sannolikheten i tolkningen ökar om antalet i klasstillhörigheten ökar. Denna är dock underlydande den första punkten. Det är dock viktigt att dessa tre deltolkningar knyts ihop med det övergripbara tolkningsmönster och att detta ska ske fortlöpande under processen. Genom att deltolka kommer nya frågor och tolkningar att skapas medan det gamla tolkningsmönstret förändras.⁴⁴

Hela denna process bör ingå i de två grundläggande hermeneutiska cirkelarna som är helheten och delen samt förståelsen och förförståelsen.

— Rubrik
källor.

2.7 Empiri/Urval

Empirin är som tidigare nämnts intervjuer som skett på två olika skolor, en högstadieskola och en gymnasieskola. Skolorna är friskolor belägna söder om Stockholm. De båda skolorna är valda för att de startats inom de senaste tio åren och alltså är relativt nya samt att den undersökta

— Specifikt att det är några elever & allt. För pga mitt system så räcker det

⁴³ Alvesson, Sköldberg, 2008 sid. 206ff

⁴⁴ Alvesson, Sköldberg, 2008 sid. 208ff

gymnasieskolan har många som söker sig till dem från den undersökta högstadieskolan. Friskolor i sig är inte mer eller mindre begränsade än de kommunala skolorna. Dock kan det finnas en egennytta av att ha bra rykte och få fler elever än de kommunala då friskolor kan drivas med vinstutdelning för ägarna. Lärarna som har intervjuats har blivit valda utifrån de ämnen de undervisar i. Alla de intervjuade har fått fiktiva namn i uppsatsen. De ämnen som jag valt att fokusera på är svenska och matematik. Anledningen till detta är för att de båda ämnena är kärnämnen och ämnen som har följt med eleverna sedan de började skolan.

2.7.1 Högstadieskolan

Högstadieskolan ligger i Botkyrka kommun och är från förskolan till årskurs 9. Skolan har cirka 600 elever och ett sextiotal pedagoger. Utöver detta finns det tjugo andra vuxna som tillsammans med pedagogerna arbetar för elevernas bästa.⁴⁵ Skolan arbetar efter något de själva kallar för en projektfilosofi. Detta bygger på problembaserat lärande. Med detta menas att undervisningen är till stor del elevstyrd och att läraren agerar mer som vägledare eller organisatör. Detta arbetssätt betyder även att de arbetar ämnesöverskridande. Skolan arbetar även mycket med livskunskap. Varje vecka har eleverna en timmes livskunskap för att utveckla elevernas sociala och emotionella sidor.⁴⁶ Skolan har utformat egna mål i Svenska och Matematik utifrån skolverkets mål och riktlinjer. Antalet intervjufrågor som lärarna fått var från början tio stycken. Under intervjuens gång kom det dock upp nya följdfrågor. Varje intervju tog cirka 30 minuter.

2.7.1.1 Högstadielärare 1 Paul

Högstadielärare 1 är lärare i matematik och No. Läraren har arbetat som lärare i 10 år och 36 år gammal. Han har varit med på skolan sedan den startade och är arbetslagsledare i en av delarna på skolan. Läraren är utvald på grund av att matematik är ämnet han undervisar i, samt att han är behörig i detta ämne.

2.7.1.2 Högstadielärare 2 Lena

Högstadielärare 2 är lärare i svenska och engelska. Hon har arbetat på skolan sedan den startade och har varit lärare i hela hennes yrkesaktiva liv och är i pensionsåldern. Läraren är utvald på grund av att hon har svenska som engelska och är behörig lärare inom dessa ämnen.

2.7.2 Gymnasieskolan

Gymnasieskolan ligger i Huddinge kommun och har inriktningen IT. Skolan har funnits sedan 2001 och har cirka 300 elever. Skolan har en personal på 27 personer som är uppdelade i tre arbetslag. Skolan

⁴⁵ http://www.botkyrka.se/tradgardsstadsskolan/omvarskola/23/11_kl.12.03

⁴⁶ http://www.botkyrka.se/tradgardsstadsskolan/omvarskola/hurvijobbaridag/23/11_kl.12.24

har flera systerskolor runt om i Sverige med ett elevantal på 2000. Dessa skolor ingår vidare i en stor koncern som har skolor från förskola till högskola med ett elevantal på 25 000.⁴⁷ Skolan arbetar med inriktning mot It. Med detta menas att alla deras utbildningar har förankring till detta på något sätt. Anledningen till att denna skola är vald är för jag fick tillfälle att arbeta med detta projekt i samarbete med skolan. Lärarna som valts till undersökningen har valts på grund av att de har ämnena svenska A och matematik A och för att de har lärarexamen i dessa ämnen. Eleverna är utvalda då de inte nått målen i Svenska A eller Matematik A. Antalet intervjufrågor som eleverna och lärarna fått var från början tio stycken men under intervjuens gång kom det upp nya följdfrågor. Varje intervju tog cirka 30 minuter.

2.7.2.1 Gymnasielärare 1 Ira

Gymnasielärare 1 har arbetat på skolan i fem år och är lärare i svenska och religion. Hon är 27 år och har detta året tre svenska A kurser. Det är på grund av detta som hon är utvald till att delta i denna undersökning.

2.7.2.3 Gymnasielärare 2 Samuel

Är nyligen utexaminerad och har precis börjat arbeta på skolan. Han är lärare i Matematik och fysik och har sin bakgrund i Tyskland. Anledningen till att han är utvald utöver hans ämnen och behörighet är för att det kunde vara intressant att se hur en nyexaminerad lärare tänkte kring de frågor som tas upp i denna undersökning.

2.7.3.1 Elever

Eleverna som är utvalda till att medverka i intervjuerna går på gymnasieskolan i årskurs ett och två. Eleverna får stödundervisning ett visst antal timmar i veckan för att de inte når målen i svenska och matematik. Anledningen till att inte fler elever valts ut är för att tiden för uppsatsen har varit begränsad. Att inte elever från högstadieskolan är intervjuade är för att de inte upplevt den förändring som sker när man börjar gymnasiet och för att de inte fått några slutgiltiga betyg på de kurser de går. Antalet intervjufrågor som eleverna fått var från början tio stycken men under intervjuens gång kom det upp nya följdfrågor. Varje intervju tog cirka 30 minuter.

2.7.3.2 Elev 1 Kristoffer

Går i årskurs två och kom till skolan som en privelev. Med detta menas att eleven inte hade godkänt i ett kärnämne men får börja på gymnasiet trots detta. Som privelev måste Kristoffer under det första skolåret på gymnasiet tenta upp till godkänt högstadiesbetyget. Kristoffer tentade upp sitt matematikbetyg från nian i årskurs ett med hjälp av stöd och har fortsatt med stödlektioner i åk 2 då

⁴⁷ <http://www.it-gymnasiet.se/default.aspx?id=1142&ptid=0> 26/11 kl.09.47

matematik A inte är avklarad. Han går nu matematik B utan att ha ett betyg i matematik A. Kristoffer är uppvuxen i en förort till Stockholm. Hans föräldrar är skilda och ingen av dem har någon högskoleutbildning.

2.7.3.3 Elev 2 Simon

Skulle gå i årskurs 2 men fick gå om årskurs ett för att han inte nådde målen i årskurs ett i de kurser han gick. Simon flyttade till Sverige när han var åtta år och har ett annat modersmål än svenska. Under högstadiet gick Simon i en mindre klass. Simon får stödlektioner varje vecka, han har klarat matematik A men inte svenska A. Detta är en av anledningarna till att Simon är tillfrågad till att medverka i uppsatsen. Simon är uppvuxen utanför Södertälje. Hans föräldrar har högskoleutbildningar från deras hemland men kan inte utnyttja dem i Sverige.

3 Resultat

I detta kapitel kommer resultatet att redovisas alltså det resultat som kom fram utifrån de intervjuer som gjorts. Så kommer olika delar av intervjuerna att presenteras. Efter detta kommer intervjuerna att sättas in i den hermeneutiska modellen för att kunna analyseras och jämföras och resultatet kommer att ta form. Analysarbetet har gått tillväga som så att varje intervju har lästs flera gånger och satts in i de olika delarna i den hermeneutiska cirkelns delar och sedan tolkats igen.

Eftersom alla delar av den hermeneutiska modellen går in i varandra har det varit svårt att lägga upp en enkel och bra struktur. Det hela har resulterat i att jag har delat upp visa delar och sammanfört andra delar så att läsaren lättare ska kunna förstå analysarbetet samt resultatet.

3.1 Förförståelse

Min förförståelse för de olika texterna som ska undersökas är av vikt för att kunna förstå och tolka texterna. Mina tolkningar utgår ifrån den kontext jag befinner mig i och detta påverkar de tolkningar som kommer att ske. Så det kan vara av intresse att få en inblick i min kontext för att försöka förstå hur mina tolkningar sett ut. Jag har studerat till lärare i fem år och är inne på min sista termin nu. Utbildningen har haft fokus på interkulturalitet vilket har format mig i mitt tänkande. Under det senaste året har jag även arbetat på en gymnasieskola med enskilt stöd för elever med svårigheter. Detta har gett mig en inblick i hur en skola kan fungera.

Den första intervjun som gjordes var med Kristoffer målet för uppsatsen var då fortfarande lite spretigt. Som tolkare av den intervju som skedde bör jag vara medveten om den relation som den intervjuade och jag haft under ett års tid och hur detta kan ha påverkat intervju tillfället. Dock blev

de föreställningar som fanns innan i hur eleven skulle svara snabbt ändrade. Eftersom jag kände till Kristoffers bakgrund hade jag vissa förväntningar på hans svar. Till exempel trodde jag att eftersom han var privelev att han skulle haft stora problem med skolan på högstadiet detta dementerar Kristoffer dock. *”Jag upplevde högstadiet som en väldigt produktiv tid och så. Jag fick rätt mycket gjort och jag lärde mig väldigt mycket i alla fall i åttan och nian. Tyckte jag själv.”*. Här beskriver eleven sin helhetskänsla av högstadiet och reflekterar över hur han agerade under högstadietiden. Senare i intervjun berättar eleven, *”Jag hade IG i matte och bara träslöjd. Sen hade jag rätt bra i allt annat.”*. Denna föreställning hade jag inte förväntat mig.

Precis som med Kristoffers intervju bör jag vara medveten om den relation jag har med Simon. Jag har känt Simon i över ett år och på grund av detta finns det vissa föreställningar som både kan vara rätt och fel. Även i Simons intervju hade jag föreställningar om varför eleven haft svårt i svenska och att detta byggde på att eleven har ett annat modersmål än svenska. Dock bekräftas inte denna föreställning under intervjun rakt ut av Simon själv. Men utifrån vissa av hans svar i intervjun kan detta ses som en bakomliggande grund. *”Ja jag var tvungen att ta hem böcker och läsa för att förstå vad lärarna sa.”*. Simon visar här att han har problem med att följa med på lektionerna och detta kan bero på att hans svenska är svag men behöver inte vara den enda anledningen.

Lärarna från högstadiet som blev intervjuade hade jag aldrig tidigare träffat. Så de föreställningar jag hade inför intervjuerna var mer fokuserade på att jag som intervjuare skulle verka professionell och få dem att känna sig bekväma med mig. De föreställningar som ändå fanns byggde på mina egna erfarenheter av Svenska- och Matematiklärare är på högstadiet.

Inför matematikläraren Samuels intervju hade jag inte några givna förväntningar mer än att han eventuellt skulle kunna ge en nytexaminerads tankar och en internationell syn på det hela. Intervjun med Ira var den sista intervjun som gjordes. Eftersom jag sett Ira undervisa och varit kollega med henne så hade jag föreställningen om att hon skulle ha starka åsikter i ämnet.

3.2 Genre

Den genre som alla texterna hamnar under är intervjuer men det finns subgenrer som genomsyrar texterna med. De båda elevernas texter hamnar i genren hur de har upplevt och upplever sin skoltid. Lärarnas hamnar inte långt därifrån utan i genren hur de uppfattar sin arbetsplats och skolan som institution. Men som sagt är den övergripande genren intervjuer och det har funnits ett syfte med de frågor som ställts. Detta gör att det svar som givits inte är de enda tänkbara svaren men utifrån den kontext som rådde så bör validiteten i texterna inte misstros.

3.3 Deltolkning och Dialog

Då deltolkning och dialog är viktig för att kunna förstå texterna har de två sammanförts för att lättare kunna ge en helhetsbild. Dialogen tar här sin utgångspunkt den problematik gymnasielärarna ställs inför när elever kommer upp till gymnasiet och inte når målen i kurserna. Ira som är lärare i Svenska får frågan: Tycker du att kunskapsnivån kan vara för låg hos de elever som kommer upp?

*"Problemet på vår skola är ju att vi inte har något högt söktryck det kanske är annorlunda på innerstadsskolorna där man kan ha kö till alla platser. Men vi har väl i princip, nu är jag inte jätte insatt men, i princip tagit in alla som vill komma in till **** i alla fall i år har vi gjort det. Och då kommer det också sådana som inte har så mkt med sig i bagaget. Och jag kan tänka mig att en o en annan har passerat i grundskolan, för vi får många elever som arbetat i mindre grupper eller som har gått i mindre klasser och kanske klarat sig med ett litet G i nian efter att suttit i tre år med åtta andra elever och tre lärare och fått hjälp hela tiden. Och sen så känns de ganska utkastade sådär när de kommer till oss och är i en stor klass och man ser att de har brister i sina kunskaper."*

Ira lyfter i citatet ovan problemet med elever som kommer till gymnasiet och där deras tidigare skolsituation har sett helt annorlunda ut. Vilket gör att de inte klarar av det som krävs för Svenska A. Samuel får svara på samma fråga och säger "Även om de fått G på grundskolan så har de ofta inte de kunskaperna som krävs för att klara av matematik på gymnasiet.". Samuel tycker alltså att högstadiееlever med G i matematik inte har de kvalifikationer som krävs för att klara av matematik A på gymnasiet. De båda Gymnasielärarna är överens om att det finns kunskapsbrister hos eleverna när de kommer till gymnasiet. Frågan är då vad detta kan bero på. Är deras mål för högt ställda? De båda lärarna har svarat i intervjun på vilka mål de arbetar utifrån i respektive kurs. Ira svarar "Vi har inga lokala skolmål utan arbetar helt ifrån skolverkets kriterier för Godkänt.". Samuels svar lyder "Jo det är reglerat efter skolverkets målkriterier. Vi arbetar inte efter något eget som skolan utformat utan enbart utifrån skolverket.". De båda lärarna arbetar efter skolverkets mål för vad elever ska klara av för godkänt i matematik A respektive svenska A. Dessa mål borde de flesta elever med godkänt ifrån nian då klara av. Det man kan fundera på då är hur gymnasielärarnas arbetsupplägg och lektioner ser ut. Samuel svarar på frågorna såhär:

"Men jag tycker att det är viktigt för eleverna att få en förståelse för vad det är de gör och jag börjar ofta lektionen med en fråga eller ger dem en uppgift och ber dem titta på den och försöka lösa den. Hur gör man och låter dem pyssla med det själv. Sen går jag igenom det och

visar lösnings möjligheter. Sen får de ofta arbeta med uppgifter själva för att öva färdigheten. Men det är olika beroende på kurserna, klasserna och motivationen.”

Ira beskriver sina lektioner med *”Jag har nästan inga föreläsningar utan sätter eleverna i arbete.”*. Högstadielärarna belyser båda i intervjuerna att det kan finnas problem med övergången mellan högstadiet och gymnasiet och vad gymnasiet förväntar sig. Paul varar på frågan om det finns kunskapsmässiga skillnader i betyget G.

”Ja det är jättestor skillnad. Det här de som jobbar på gymnasiet så tror jag att detta har varit det har tagit tid att förstå på hur stor skillnad det kan vara på ett betyg som är godkänt. En elev som med nöd och näppe klarar av att få godkänt i matte. Det behöver inte vara ett felaktigt satt betyg utan det kan vara så att eleven klarar nationella proven till exempel och man har klarat godkänt på andra prov och tester och inlämningsuppgifter, men bara precis godkänt är inte väl förberedd för att klara kurs A. Och det har nog både elever och lärare fått erfara att det är väldigt stor skillnad.”

Här lyfter Paul problematiken kring betygssättningen och att ett godkänt nödvändigtvis inte behöver betyda att eleven är förberedd för det som kommer på gymnasiet i samma ämne. Men att detta inte behöver vara ett felsatt betyg. Lena uttrycker samma tankar men när hon svarar på frågan om elever kan få godkänt utan att ha klarat av alla mål som krävs för godkänt. *”Ja det kan man om man inte nått precis alla mål då kan man ändå klara sig med ett G. Det beror på vilken del det går inte att säga generellt men man kan ju pusha dem också så att de verkligen så det verkligen kommer över det där.”*

De båda lärarna medger att betygssättningen kanske inte speglar de kunskaper eleverna tar med sig upp till gymnasiet. Vidare beskriver Paul svårigheten att veta vilka kunskaper eleverna får med sig från högstadiet.

”Det kan vara lite intressant för vad de två har med sig sen när de går ut det ja det vet man ju inte riktigt. För det kan också bero på hur mycket av det som de gör som de faktiskt kommer ihåg. Det är väldigt olika. Elever kan ju prestera väldigt bra men de kanske inte kommer ihåg allt som de har presterat. Och andra elever kanske inte presterar så bra men de kommer ihåg det som de har presterat.”

Paul berättar att betyget inte behöver betyda att kunskapen är befäst hos eleven och att elever med högre betyg inte behöver vara mer förberedda än elever som precis nått Godkänt gränsen. Alla lärare är alltså eniga om att det finns en problematik kring övergången mellan högstadiet och gymnasiet i betyg väg. Hur påverkas eleverna av att denna problematik Kristoffer berättar om sin övergång mellan högstadiet och gymnasiet såhär:

”Jo alltså, lärarens namn, till exempel han, han liksom när en lärare inte ville ha mig på sommaren så höjde han mitt betyg i sitt ämne för att han tyckte jag var värd det så att jag kunde få börja på gymnasieskolan som jag valt.”

Kristoffer berättar i citatet ovan hur den betygsproblematik som lärarna berättat om har gagnat honom i slutändan. Läraren som Kristoffer nämner har gett honom ett bättre betyg än vad han hade för att han ska kunna komma in på den gymnasielinje som Kristoffer ville. Simon uttrycker sig såhär: *”Men i den klassen jag gick i de hade enklare uppgifter och så. Och lärarna var inte så stränga med betygen.”* För att förstå kontexten i Simons uttalande är det viktigt att veta hur Simons klassituation såg ut. Simon beskriver den såhär:

*”Jag gick i ***skolan och jag hade svårt med svenska och engelska så jag gick i en klass som hette specialklass där man kunde få hjälp. Och man hade inte kemi, fysik och biologi för att få mer hjälp i de ämnena man inte klarar av.”*

Simon gick alltså i en av de klasserna Ira inledningsvis lyfte som kunde bidra till problem för eleverna när de kom upp på gymnasiet. Vad uppfattade Simon som problematiskt då han kom till gymnasiet? I intervjun berättar han om de svårigheter han möttes av. *”Ja det var många som var snabbare än mig på att skriva och att läsa, men jag har vant mig. Jag arbetar väldigt långsamt och hängde inte med. Men det känns bra nu.”* Simon har när intervjun sker fått gå om årskurs ett på gymnasiet. Han läser alltså om samma kurser som förra året. Detta kan bidra till att han tycker att det går bra nu. Att Simon inte hängde med i skolan kan bero på hans kunskaper från högstadiet men kanske även på hur lektionerna är uppbyggda.

Paul arbetar på en skola där de bjuder tillbaka eleverna efter att de gått på gymnasiet i ett år för att de ska få feedback på hur de lär ut, vad som var bra och vad som kan förbättras. Hans erfarenheter med hur elever som kommer tillbaka upplever lektionerna på gymnasiet visar sig såhär i intervjun.

”Och sen så hade de väl en synpunkt på att det går så jäkla fort i gymnasiet på matematiken. Gymnasielärare är väldigt duktiga på att säga o ja nu ska vi räkna så här många uppgifter och sen så ska det liksom betas av. Och även de eleverna som är väldigt duktiga som har Mvg och så tycker att det är en gigantisk skillnad i krav och mängd uppgifter som ska göras.”

Denna syn på matematiklektioner bekräftar Samuel. *”Den svenska skolan är mycket först genomgång och sen får de arbeta själv.”*. Även om citaten skiljer sig så är kontentan densamma. Att det går snabbare på gymnasiet än på högstadiet har även Simon bekräftat. Simon har även tidigare nämnt att han på högstadiet fick lättare uppgifter och hade längre tid på sig. I intervjun med Kristoffer kommer frågan om vilka skillnader det fanns på gymnasiet och högstadiet. Kristoffer svarar följande: *”Jag tyckte att upplägget var likadant alltså. Lektionerna det var i stort sett samma sak.”*. Kristoffer upplever alltså inte samma sak som Simon. Den fråga som följde till Kristoffer på denna fråga var om han kunde beskriva detta lite utförligare.

”Ungefär samma kunskap så alltså det man kunde var samma kunskapsgrejer förutom i såhär andra ämnen som man inte hade. Som till exempel svenska var det och matte, eller inte matte eller matte var det kanske lite. Jag vet inte för jag fick stöd. Men jag tyckte i alla fall engelska och svenska och so till exempel det var väldigt likt det var samma uppgift grejer.”

Kristoffer kan inte bekräfta det Simon och Pauls elever uttrycker om att det gick snabbt på matematiken. Dock tycker Kristoffer inte att det är så stora skillnader i kunskapskraven i svenska A som på högstadiet. Matematiken fick dock Kristoffer stöd i då han inte klarat av den på högstadiet. Kristoffer får svara på frågan hur han blev hjälpt på högstadiet med matematiken.

*”Jag gick till en, en snäll tjej som hette *** hon hjälpte mig mycket. Ja jo, vi satt och räknade matte och så och hon gav mig hjälp. På de större lektionerna så får man inte alltid hjälp hela tiden inte ofta inte så mycket som man skulle behöva man fick tid med henna. Mmm satt tre timmar i veckan eller så.”*

Här berättar Kristoffer positivt om den hjälp han fick då han inte klarade målen i matematiken på högstadiet. Han går dock inte in på hur bra det gick för honom i detta skede. Trots att eleven fick så mycket extra hjälp lägger han till lite senare att han inte fick godkänt i matematiken. På frågan om han fick göra nationelltprov i matte svarar Kristoffer nej och på följdfrågan varför han trodde att han ej fått göra det så svarar han: *”Nä jag vet inte. Jag var rätt less då jag trodde inte på mig själv när det*

gällde matte så jag bara ja visst. Jag hade inga större förhoppningar någonsin om att jag skulle få godkänt i matten.”

De två högstadielärarna berättar om liknande stöd i sina intervjuer. Lena säger:

”Vi har TTF, timme till förfogande, vi har speciallärare, vi försöker stötta dem personligt, vi ger dem extra uppgifter, vi har mycket kontakt med hemmen så att man hjälps åt från bägge hållen. TTF är på tisdagar och sen så är det några som sitter kvar och vill ha hjälp med läxor och det kan jag ju göra när jag ändå sitter här och jobbar.”

Även Paul belyser detta och på frågan om eleverna med denna hjälp når sina mål svarar han: *”Ja de allra flesta gör det absolut.”* De elever som har problem på högstadiet får med hög sannolikhet hjälp men änd blir det fel då de kommer upp till gymnasiet utan de kunskaper som krävs.

I intervjuerna med gymnasielärarna uttrycker de båda vilka problem som kan uppstå i klassrummet när elever inte har de förkunskaper som fodras för Svenska A och Matematik A. Ira beskriver det såhär:

”Ja det blir stora problem dels så är vi ganska många i vissa klasser och är det en klass med 33 elever och många av dem är svaga så finns det inte en chans för mig att hinna runt, det tycker jag är extra tydligt detta året, ofta när jag undervisar ettorna så är det tiohänder i luften hela tiden och då hinner man inte runt på en lektion och hjälpa alla. Det är många som inte kommer vidare som inte kan se att jag kan fortsätta med nästa grej så kanske jag lyckas bättre här utan de stannar upp och nu måste jag få hjälp med det här lilla meningsbyggnads felet eller vad det nu kan vara. Och så gör de inget resten av lektionen eller hur länge det nu kan dröja 10 minuter en kvart innan jag kommer. Och det gör att de i slutändan missar deadlines och ja inte klarar sig så bra.”

Samuel beskriver de problem som kan komma upp med *”De hinner inte med och man kan inte gå vidare. Till och med i C-kurserna kan de ha brister i matematik kunskapen som behandlas på grundskolan.”* Ira och Samuel bekräftar de problem som både Kristoffer och Simon fått erfara under sin gymnasietid. Vad kan då detta bero på? I intervjun uttrycker Ira sig såhär:

"Jag skulle inte vilja att lärare sätter schyssthets betyg som gör att man snarare fäller eleven än att man tänker jag ger den här eleven ett G så får den en ny chans eftersommarlovet när han hon börjar gymnasiet då kanske alltkommer att gå bättre. Och så blir det inte så. Och om det nu är några som gör så vilket det nog förmodligen är så är det hel helt åt skogen. Men sen så är det väl olika om man jobbar på olika skolor eller på olika program även här är det olika beroende på vilken klass man går i. NV eleverna är oftast mer motiverade och har högre betyg i snitt så där är problemen mindre."

Ira tror att detta kan vara en anledning till att vissa elever har bristande kunskaper. Detta bekräftar även Simon och Kristoffer när de pratar om betyg i intervjuerna.

3.3 Tolkningsmönster

Den inre och yttre motsägelsefullheten skiftar mellan de olika intervjuerna. I intervjun med Kristoffer så framkommer vissa motsägelser. Detta då han berättar om de lärare han hade på högstadiet. *"Jag hade typ de bästa lärarna i hela världen när jag gick i **** som verkligen hjälpte mig och så."* Allt eftersom intervjun fortsätter svara Kristoffer *"Lärarna hade kunnat bry sig mer"* och

"Lärarna på IT-gymnasiet bry sig verkligen. Det tycker jag inte riktigt man kan säga ändå på den gamla. De ville mer ha sin alltså ok de lärde en men så fort det var slut så var det slut. Och då gick dem hem typ. Och så kunde man inte få tag på dem och sådant."

Anledningen till att detta kan ha skett kan vara för att Kristoffer känner att han ska svara rätt på de frågor som ställs till honom. Det kan även vara första gången Kristoffer ställs inför dessa frågor och att detta inte är något han tidigare reflekterat över. Motsägelsefullheten i intervjun stannar dock här och den resterande intervjun är icke intern motsägelsefull. EXTERN DÅ?

I de övriga intervjuerna går det inte att finna några direkta interna motsägelser. När det gäller Simons intervju kan detta bero på att hans svar är väldigt korta och hans egna reflektioner på det han svarar på är väldigt få samt att han fick intervju frågorna innan. Att de intervjuade lärarnas intervjuer saknar interna motsägelser kan bero på flera olika saker. För det första fick de precis som eleverna frågorna innan intervjun skedde och på grund av det så kan de ha bildat sig ett presumtvt svar redan innan intervjun skett. Detta kan medföra att deras blir mer sammanhängande och mer välgenomtänkta. Lärarnas svar kommer även att spegla hur de ser på läraryrket samt hur de agerar i deras yrke. Yrkesidentiteten får därför en stor roll i denna intervju och det kan vara av vikt för lärarna att försöka ge en positiv bild av sig själva och den skola de representerar. Att då svara internt motsägelsefullt kan för en utomstående verka oseriöst.

De externa motsägelserna lyser även de med sin frånvaro. Dock går det att finna många konsistenta svar. Bland annat lyfter båda gymnasielärarna att de tycker att det finns viss kunskaps brist hos vissa elever som kommer till dem från högstadiet. Mellan de intervjuade eleverna fanns vissa likheter i deras högstadietid samt hur de båda ville börja på gymnasiet. Mellan eleverna och lärarna går det att i vissa fall att bekräfta varandras historier med liknande svar. De största likheterna går dock att finna i lärarnas svar. Detta kan som tidigare nämnts bero på att de intervjuade kopplar svaren till sin yrkesidentitet. Det är dock intressant att se att likheter går att finna mellan högstadielärare och gymnasielärare då det visar på att trots att de är lärare på olika stadium så ingår de i liknande skoldiskurser där de förhåller sig till liknande sanningar som till exempel upplägget på matematiklektionerna.

3.4 Grupptillhörighet och validitet

För att kunna förstå intervjuer ytterligare så bör de sättas in i en större kontext och grupptillhörighet. Utifrån detta förs en diskussion om vad som kan vara av större validitet samt vilka vad intervjuerna kan betyda.

Att jag som tolkare tolkat det som sagts i intervjuerna på det sätt som de intervjuade menade kan inte garanterats men med hjälp av den hermeneutiska modell som använts bör det ändå kunna antas att det ligger nära. Att validiteten i tolkningarna kan ses som hög är det går att bekräfta de olika intervjusvaren med varandra. Detta sker dock inte övergripande men detta kan bero på att lärarna arbetar med olika ämnen och på olika stadier och att eleverna inte har reflekterat så mycket på deras intervju svar. Dock bör det ändå beaktas att lärarna inte kan visa på en generell bild på hur högstadielärare samt gymnasielärarna tycker och tänker då deras arbetsplatser och arbeten är gemensam och har vissa gemensamma regler och normer.

Gymnasielärarnas svar då de pratar om de mål de använder sig av var enhälliga. Båda lärarna sa att skolan inte utformat några egna kursmål utan använda sig av skolverkets mål i Svenska A och Matematik A. Skolverkets tanke är att de mål och riktlinjer de tar upp är till för att användas. Det som kan te sig problematiskt är att dessa mål om de inte bryts ner till elevernas nivå kan vara svåra att tolka för dem. Men som tidigare nämnts bör dessa mål vara nåbara för de elever som kommer från högstadiet med ett godkänt i svenska och matematik. Gymnasielärarna har två skilda sätt att bedriva sin undervisning och detta beror troligen på att ämnena i sig självt kräver detta. De båda gymnasielärarna har ändå svårt att få eleverna att nå målen. I skolverkets riktlinjer står det att det är skolans som har det yttersta ansvaret för eleverna får den kunskap de är i behov av så att de kan fortsätta sin utbildning. Gymnasieeleven Simon bekräftar det som gymnasielärarna nämnt att det varit svårigheter för honom när han kom till gymnasiet med att följa med och förstå vad lärarna

menat. Gymnasielärarna uttrycker att problemet med elever som Simon kan vara rotat i högstadiet. Dock står det i Skolverket är det gymnasieskolans yttersta ansvar att hjälpa elever som Simon till att nå målen utifrån deras individuella behov. Om lärarna inte lyckas med detta är det tveksamt om de utför sitt läraruppdrag korrekt. Simon lyckades inte det första året på gymnasiet och den skola han går på valde att lösa problemet genom att låta Simon gå om. Simon får även en stöd timme i veckan på skolan.

Dock bekräftar högstadielärarna att det kan uppstå problem då elever övergår mellan högstadiet och gymnasiet. Eleverna är kanske inte helt beredda på vad som ska komma. Detta är kanske inte helt lätt att förbereda eleverna på den sociala delen eller på hur gymnasieskolor arbetar då det finns mängder av varianter på detta. Men de har som uppgift att försöka förbereda eleverna rent kunskapsmässigt i sina ämnen. Paul lyfter dock att det inte är lätt att veta vad eleverna tar med sig till gymnasiet i kunskapsväg . Det dock Ira och Samuel vill trycka på är att de ändå finns en viss grund i kunskaperna och att det inte ges några snällhetsbetyg. Paul och Lena beskriver båda två hur svårt det är att ett Godkänt i matematik eller svenska betyder att eleven har exakt en viss kunskap med sig. DE menar även att det är en sådan bredd på betyget godkänt att ett svagt G och ett starkt G skiljer sig väldigt mycket åt rent kunskapsmässigt. Paul berättar även att en elev med ett svagt godkänt inte är förberedd för att klara gymnasiets matematik A. Ett svagt G som Paul pratade om kanske skulle vara lcke godkänd på andra skolor beroende på vilka mål man använder sig av.

Lena och Paul arbetar utifrån egna mål som de skapat utifrån de mål och riktlinjer skolverket utfärdat för de olika ämnena. Dessa mål för godkänt bör ändå eleven ha klarat av och visat sin kunskap på. Dessa mål skiljer sig heller inte ifrån skolverkets mål särskilt mycket i Svenska A och Matematik A för godkänt. Högstadiets mål är dock mer specificerade än skolverkets. Paul och Lena medger även i intervjuerna att det kan gå att få godkänt i matematik och svenska utan att ha nått alla mål. Detta är inte något som sker generellt men det kan förekomma. Paul och Lena berättar att de trots de riktlinjer som skolverket ger kan finnas elever som inte nått alla mål. Detta medför att eleverna inte blir bedömda likvärdigt. Skolverket är medveten om denna problematik och har gett ut dokumentet *Likvärdig bedömning och betygsättning* men detta är kanske inte tillräckligt.

Samuel berättar att han under sin högstadietid fokuserade mer på kärnämnena än på de övriga ämnena samt att de fick lättare uppgifter. Han gick även i en liten klass och berättar att lärarna inte var så hårda med betygen. Att lärarna inte var så hårda med betygen kan inte verifieras men Simon lade ner mer tid på kärnämnena och nådde på grund av detta kanske alla mål. Eller Så kan lärarna tyckt att Simon kämpat bra och gav honom godkänt i slutändan. Ira lyfter även detta med små klasser

och mycket tid till kärnämnen som ett problem då de inte klarar av tempot och de uppgifter som krävs för Svenska A.

Kristoffer klarade inte av matematiken på högstadiet han fick den hjälp som han enligt Skolverket har rätt till. Trots detta klarade han inte av att nå målen i matematik. Det är högst tvivelaktigt att hans lärare gjort rätt i att inte tillåta han göra det nationella provet. Dock kanske de bedömde att han inte hade kunskaperna och satte ett rättmätigt betyg. Ett betyg som bidrog till att Kristoffer inte kunde läsa Matematik A på gymnasiet och var privelev. Kristoffer berättar om hur en lärare höjer hans betyg i ett ämne bara för att han ska kunna gå på det gymnasiet han valt i första hand. Även här ser vi bevis på en lärare som av snällhet ger ett visst betyg. Att bedöma elever är svårt och att ge dem ett rättvist betyg som gagnar dem och deras skolgång verkar inte helt enkelt. Selghed skriver att det inte bara är huruvida en elev nått upp till målen som läggs in i bedömningen utan även andra faktorer som spelar in. Elevers personlighet och hur länge en lärare känt eleven påverkar bedömningen. Men även skolans krav spelar in. Även Alli klapp Lekholm kommer fram till att det är fler faktorer som spelar in än elevernas kunskapsnivå. Att motivation och intresse hos eleverna har större betydelse av betyget i förortsskolor. Båda de eleverna som intervjuats kommer från förortsskolor till Stockholm. Simon gick i en liten grupp men kämpade med sina kärnämnen. Lärarna kanske ville uppmuntra honom till att fortsätta kämpa.

4 Sammanfattning och Diskussion

Tanken med uppsatsen var att ge en inblick av betygets funktion vid elevers övergång mellan högstadiet och gymnasiet. Utgångspunkten var intervjuer med högstadie- och gymnasielärare samt gymnasieelever som inte klarat av kurserna och får stöd på gymnasiet. Modellen som använts vid analysen är hermeneutisk och detta har genomsyrat uppsatsen starkt. De frågeställningar jag ville att uppsatsen skulle besvara var: Vilka problem kan finnas vid bedömningen av elever i slutet av årskurs nio i Svenska och matematik? Hur påverkar detta i övergången mellan högstadiet och gymnasiet? Vilka individuella skillnader kan uppkomma?

De problem kring bedömningen av elever i årskurs nio som visat sig är först och främst det inte bara är de uppsatta målen i de olika kurserna som påverkar bedömningen. Elevernas relation med lärarna är en viktig faktor som spelar in i hur de bedöms. Högstadielärarna lyfter att elever kan få godkänt i Svenska och Matematik trots att de inte nått alla målen i ämnena. En del i detta är att elever får snällhetsbetyg för att de ska kunna läsa vidare på gymnasiet. Något som både de intervjuade eleverna och gymnasielärarna tar upp. Eleverna kan dock inte se något samband mellan detta och att

de har svårt att klara av A kurserna i Svenska och Matematik. Gymnasielärarna däremot menar att detta kan vara en faktor till att eleverna inte når de tänkta målen. Något som skolverket fodrar att eleven ska göra för att kunna få godkänt.

Att det ändå i praktiken fungerar på detta sätt medför att det uppstår problem i övergången mellan högstadiet och gymnasiet. Vissa elever kan på grund av detta ha svårt att hänga med och sakna i de grundkunskaper som fodras. Analysen visar även att det är svårt för lärarna att veta vilka kunskaper eleverna tar med sig till gymnasiet. De båda högstadielärarna menar att den kunskapen de bedömt och betygsatt inte nödvändigtvis är befäst hos eleven. Det är mycket möjligt att den kunskapen de då uppvisar inte är beständig. I analysen kommer det även fram att högstadielärarna tycker att betyget Godkänt är väldigt brett och att elever med ett svagt Godkänt inte är förberedd för kurser på gymnasiet. Gymnasielärarnas och elevernas beskrivningar visar hur elever med ett svagt godkänt får problem med att följa med på gymnasiet. Det ligger alltså en problematik i vilka förväntningar som betyget Godkänt ger då dessa förväntningar inte nödvändigtvis uppfyller sin funktion på vilka kunskaper som finns. För gymnasielärare kan detta bidra till att de inte reflekterar över deras undervisning och ansvar för att eleverna ska uppnå målen i deras ämnen då skulden läggs på högstadiebedömningen. Till exempel om Simon är van att arbeta långsamt är det då inte gymnasiets ansvar att anpassa undervisningen efter detta?

Undersökningen visar även på hur elever kan påverkas både positivt och negativt av problematiken kring detta. De två elevexempel som lyfts i denna uppsats visar till exempel på att elever kan få problem med att hänga med i undervisningen och förstå det som lärarna går igenom detta upplevde Simon som väldigt jobbigt. Det kan även ge elever fördelar då de får chansen att gå på gymnasiet och fortsätta sina studier direkt efter högstadiet.

Bedömning är alltså svårt och inte alltid. Det är flera mänskliga faktorer som påverkar lärares beslut och det är även en tolkningsfråga då det gäller att tolka de riktlinjer och mål som skolverket satt upp. Denna analys är alldeles för liten för att kunna ge några generella svar på exakt vilka faktorer som spelar in i bedömning och övergången mellan högstadiet och gymnasiet samt hur det ska åtgärdas. Men det kan vara av vikt att få en inblick i hur enskilda aktörer tänker känner och agerar i denna komplexa situation. Vidare forskning inom detta ämne skulle kunna undersöka mer djupgående vad som ligger till grund för lärares bedömning av elevs kunskap och den påverkan den för gymnasieundervisningen.

5 Referenser

5.1 Tryckta källor

Allard, Birgita; Måhl, Per; Sundblad, Bo (2004) *Betyg och elevens rätt till kunskap : en bok om kunskapsrelaterad betygsättning*. Stockholm: Liber

Alvesson, Mats, Sköldberg Kaj (2008) *Tolkning och reflektion - Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Danmark: Studentlitteratur

Kullberg, Birgitta (2004) *Etnografi i klassrummet*. Lund: Studentlitteratur

Kvale, Steiner (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Måhl, Per (2007) Vad krävs nu? En bok om hur skolan kan se ut och fungera. Riga HSL Förlag

Selghed, Bengt (2006) *Betygen i skolan – kunskapssyn, bedömningsprinciper och lärarpraxis*. Stockholm: Liber AB

Selghed, Bengt (2007) *Ännu icke godkänd, Lärares sätt att erfaras betygssystemet och dess tillämpning i yrkesutövningen*. Stockholm: Liber AB

Ödman, Per Johan(2005)*Tolkning förståelse Vetande – Hermeneutik i teori och praktik*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag

5.2 Sidor på internet

<http://hdl.handle.net/2077/18673> Alli klapp Lekhages Avhandling avhandling *Grades and grade assignment: effects of student and school Characteristics*:

www.botkyrka.se

www.lt-gymnasiet.se

www.skolverket.se